

SVETOVÉ NÁBOŽENSTVÁ A SEKTY – JE ICH POZNANIE POTREBNÉ?

SLOBODOVÁ LUCIA

Pedagogická fakulta, Univerzita Komenského v Bratislave

Abstrakt

Príspevok je zameraný na výučbu predmetu – svetové náboženstvá a sekty. Popisuje priebeh kurzu, odôvodňuje jeho zaradenie do študijného programu bakalárskeho stupňa. Autorka sa taktiež snaží poukázať na potrebu výučby tohto kurzu vzhľadom na stále sa zvyšujúcu multikulturalitu v našej spoločnosti.

Kľúčové slová

Sociálna práca, svetové náboženstvá, sekty.

Abstract

The contribution is focused on teaching of the subject – world religions and sects. It describes the progress of the course, justifies its inclusion in the study program of the bachelor degree. The author also tries to highlight the need for teaching this course with regard to the ever – increasing multiculturalism in our society.

Keywords

Social work, world religions, cults.

Migrácia je jav, ktorý možno badať v celej histórii ľudstva. Ľudia sa presúvali z miesta na miesto z rôznych dôvodov – spočiatku sa jednalo o migráciu hromadného charakteru. Celé príbuzenské či etnické skupiny boli pod vplyvom rôznych faktorov, napr. klimatických zmien, z dôvodu nedostatku obživy pre seba a pre dobytok, prípadne kvôli napádaniu inými skupinami či kmeňmi, donútené putovať z jednej oblasti do druhej.

Postupný rozvoj ľudstva a technologický pokrok však so sebou priniesli aj akési preorientovanie sa v oblasti migrácie. Začínajú prevládať migračné prúdy do vopred naplánovaných priestorov s cieľom hľadať a nachádzať lepšie podmienky pre život a uspokojovanie svojich kultúrnych a iných potrieb. Pohyb migrantov podľa Bacovej (2010) teda smeruje najmä do „globálnych veľkomiest“. Migranti si aj v súčasnosti vyberajú ako cieľové destinácie najmä krajiny, ktoré im dokážu poskytnúť ekonomické aj sociálne zázemie.

Slovensko od roku 1989, kedy došlo k pádu železnej opony, prešlo veľmi významnými zmenami. Jednou z tých najvýraznejších bol prechod z uzatvorenej socialistickej krajiny na otvorenú, transformujúcu sa spoločnosť (www.iom.sk). To spôsobilo okrem iných javov aj zvýšený pohyb migrantov cez územie Slovenskej republiky.

Spočiatku bola Slovenská republika skôr v pozícii tranzitnej krajiny. Cez naše územie migranti iba prechádzali ďalej do krajín Západnej Európy. V súčasnosti však už môžeme hovoriť o zmene statusu, pretože sa čím ďalej, tým viac stávame aj krajinou cieľovou. V roku 2004 sme vstúpili do Európskej Únie, od roku 2007 sme súčasťou Schengenského priestoru a aj preto sme sa stali lákadlom pre zahraničných investorov a tiež pre migrantov (najvýraznejšie to badať na náraste počtu ekonomických migrantov). Ďalším z dôvodov zvýšeného príchodu zahraničných firiem je aj fakt, že západný trh práce začína byť presýtený a firmy hľadajú iné možnosti, kde by sa mohli realizovať.

Cudzinci si príchodom na Slovensko so sebou prinášajú aj svoje zvyky, tradície, náboženstvo, ktoré bývajú neraz úplne odlišné ako náboženstvo, zvyky a tradície Slovenska. Slovensko môžeme považovať za krajinu kresťanskú. Podľa Štatistického úradu Slovenskej republiky v poslednom sčítaní obyvateľov, domov a bytov z roku 2011 je najpočetnejšou

cirkvou na Slovensku Rímskokatolícka cirkev. Účasť na náboženskom živote, resp. vzťah k nej deklarovalo 62 % obyvateľov Slovenskej republiky. Aj ďalšie cirkvi na Slovensku sú kresťanské – Evanjelická cirkev augsburského vyznania (5,9 %), Gréckokatolícka cirkev (3,8 %) a Reformovaná kresťanská cirkev (1,8 %) (<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=44035>). Cudzinci však neprichádzajú s vierou kresťanskou, ale aj s iným, na Slovensku doposiaľ nie príliš rozšíreným vierovyznaním – islam, budhizmus, judaizmus a pod.

Keď uvažujeme o príchode cudzincov na naše územie, automaticky sa nám vynára otázka vzájomného spolužitia s majoritnou spoločnosťou. Podľa Brnulu (2010) to ide viacerými spôsobmi. Môže sa jednať o segregáciu, kedy hovoríme o odlúčení, resp. izolovaní určitej časti obyvateľstva z rasových, náboženských a iných dôvodov. Migranti žijú v samostatných komunitách a nezapájajú sa vôbec do spoločenského diania. Taktiež možno uvažovať o asimilačnom modeli, kedy dochádza k splynutiu s majoritným obyvateľstvom. Podľa Baršu a Baršovej sa v rámci tohto modelu na prisťahovalcov od začiatku nazerá ako na rovnoprávných členov pôvodnej spoločnosti, avšak iba za predpokladu, že si osvoja kultúrne, právne a politické tradície domácej spoločnosti. Asimilačný model bol z tohto dôvodu značne kritizovaný najmä kvôli jeho jednostrannosti. Predpokladá totiž, že zodpovední za úspešný proces integrácie sú takmer výlučne prisťahovalci (<http://akademickyrepozitar.sk/sk/repozitar/integracny-proces.pdf>).

Preto sa postupne prechádza k spôsobu spolužitia, ktorý predpokladá obojstranné zapojenie do procesu integrácie, a to k multikulturalizmu. Ten je pre migrantov azda najvýhodnejší, pretože pre túto ideológiu je typická myšlienka spoločnosti pozostávajúcej z rozličných kultúr, národov, etník a rás, z ktorých každá má v rámci spoločnosti rovnaké práva. Tento model sa presadzuje aj v Slovenskej republike.

Akceptácia, tolerancia, nediskriminácia, otvorenosť voči inakosti, to sú prvky, ktoré by mali byť súčasťou každej spoločnosti, tú slovenskú nevyvímajúc. Ich predpokladom je však dostatočná informovanosť o rôznych kultúrach, zvykoch, tradíciách a náboženstvách. Táto znalosť je dôležitá nielen všeobecne pre verejnosť, ale aj pre budúcich sociálnych pracovníkov. Tí sa pri výkone svojej profesie budú stále viac stretávať s inými kultúrami aj v radách svojich klientov. Aj z toho dôvodu považujeme zaradenie kurzu pojednávajúceho o svetových náboženstvách do učebných osnov za dôležité. Každé náboženstvo má totiž svoje špecifiká, ktoré ako sociálni pracovníci nepoznáme, môže dôjsť k faux pas a dôvera klienta v nás klesne. Napr. ak židovi ponúkne bravčové mäso (alebo napríklad len oškvarkový pagáč) alebo budeme chcieť moslima pohostiť v mesiaci ramadán.

Preto sme sa na Katedre sociálnej práce Univerzity Komenského v Bratislave, ktorá je súčasťou Ústavu sociálnych štúdií a liečebnej pedagogiky, rozhodli opätovne zaradiť do ponuky predmetov aj kurz Svetové náboženstvá a sekty. Kurz je vypísaný ako povinne voliteľný a je súčasťou bakalárskeho štúdia. Vyučuje sa jedenkrát týždenne po dvoch vyučovacích hodinách.

Cieľom predmetu nie je urobiť zo študentov odborníkov na všetky náboženstvá, len im ponúknuť základné informácie potrebné na orientáciu v oblasti histórie i súčasnosti svetových náboženstiev, pomôcť im pochopiť náboženstvo ako významný duchovný, kultúrny a sociálny fenomén. Študenti by tiež mali nadobudnúť poznatky o pôvode, podstate a zvláštnostiach pôsobenia rôznych nových náboženských hnutí a siekt v súčasnosti.

Čo sa týka obsahovej stránky, prednášky sú rozdelené do nasledujúcich okruhov.

Počas prvej hodiny prednášajúca zdefiniuje základné pojmy súvisiace s náboženskou tematikou potrebné pre pochopenie nasledujúcich prednášok (napr. náboženstvo, okultizmus, sekta, kult, kontrola mysle atď.). Ďalej podrobnejšie rozoberá náboženstvo ako také. Popisuje jeho vznik, znaky, rozdelenie, snaží sa poukázať na problémy pri pokusoch vytvoriť

komplexnú definíciu od staroveku až po súčasnosť. Taktiež uvádza rozdiely medzi religionistikou a teológiou, t.j. vedami, ktoré sa zaoberajú náboženstvom, ale každá z iného pohľadu. Po týchto základných informáciách a definíciách sa prednášajúca venuje jednotlivým náboženstvám. Ako prvé charakterizuje prírodné náboženstvá – manizmus, totemizmus, šamanizmus a pod. Následne rozoberá judaizmus, z ktorého neskôr vychádzajú aj iné náboženstvá. Zaoberá sa jeho vznikom, históriou, základmi viery, poukazuje na jeho rozšírenie, pramene, symboly, zvyky, tradície, sviatky, smery.

Ďalšiu pozornosť venuje kresťanstvu, pri ktorom poskytuje rovnaké informácie ako pri judaizme, pričom sa viac pozastavuje na historickom medzníku, ktorým bola reforma v 16. storočí. V tom čase sa z tradičného kresťanstva z dôvodu nespokojnosti s jeho smerovaním oddelili rôzne smery.

V rámci tejto prednášky bol pozvaný hosť, prednášajúci na Evanjelickej bohosloveckej fakulte na Katedre systematickej teológie a dejín, ktorý študentom viac priblížil práve históriu vzniku kresťanskej viery a popísal obdobie reformácie. Študentov veľmi zaujal a boli dobré ohlasy.

Islamu ako ďalšiemu zo svetových náboženstiev je venovaná jedna prednáška. V rámci nej sa konala exkurzia do Córdoba centra pre medzikultúrny dialóg, ktorého chod a činnosť zastrešuje Islamská nadácia na Slovensku pôsobiaca na Slovensku od roku 1999. Jedná sa o prvé centrum svojho druhu zriadené v júni 2009, ktoré úspešne vytvára prienik minoritnej a majoritnej spoločnosti a predstavuje prepojenie kultúr a tradícií. Pestrosť a rôznorodosť sú znakmi skvelej koexistencie národov a vzájomného obohacovania sa. Práve z toho vychádza samotný názov Córdoba, ktoré bolo v minulosti jedným z najbohatších miest, duchovným a kultúrnym strediskom islamu, pričom tu vedľa seba žili v mieri kresťania, moslimovia a židia. Táto symbolika má pripomínať, že môžu koexistovať vedľa seba rôzne skupiny ľudí (www.IslamWeb.sk).

V rámci návštevy Centra sa študentom venoval bratislavský imám a taktiež zamestnanec centra, ktorý konvertoval na islam približne pred piatimi rokmi. Za výhodu považujeme, že študenti dostali informácie o islame a odpovede na svoje otázky priamo z prvej ruky. Taktiež mali možnosť si uvedomiť, že človek, ktorý verí v iné ako kresťanské náboženstvo, nemusí byť iba cudzinec.

Posledné dve prednášky boli venované východným náboženstvám – hinduizmu a budhizmu. Študenti počas týchto prednášok mali možnosť pozrieť si aj film o uvedených náboženstvách a následne diskutovať.

Ako výstup z predmetu majú študenti za úlohu spracovať vybranú sektu a prezentovať ju ostatným spolužiakom.

Na záver možno konštatovať, že je veľmi potešujúce zistenie, že na viacerých vysokých školách či univerzitách (napr. Trnava, Nitra, Ružomberok atď.) je predmet týkajúci sa svetových náboženstiev a sieť už súčasťou učebných osnov. To je dôkaz, že si aj tvorcovia kurikula sociálnej práce uvedomujú vzrastajúcu multikultúrnosť Slovenska a s tým spojenú potrebu znalosti iných zvykov a náboženstiev.

Literatúra:

BACOVÁ, D. *Etnicita a jazyk (na príklade zmiešaných slovensko-britských rodín v Londýne)*. In: Antropowebzin 2010. Č. 3. S. 189-196. ISSN 1801-8807.

BARŠA – BARŠOVÁ <http://akademickyrepozitar.sk/sk/repozitar/integracny-proces.pdf>

BRNULA, P. 2010. *Základy sociálnej práce so žiadateľmi o azyl a azylantmi*. Bratislava : Iris, 2010. 79 s. ISBN 9788089238439.

www.IslamWeb.sk

<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=44035>

www.iom.sk

Kontakt:

Mgr. Lucia Slobodová
Ústav sociálnych štúdií a liečebnej pedagogiky
Pedagogická fakulta
Univerzita Komenského v Bratislave
Šoltésovej 4
811 08 Bratislava
tel. +421 2 50 222 106
E-mail: dslobodova@fedu.uniba.sk